

de belgische zeemacht in dienst van de ekonomie

P. Van Damme,
Kapitein-ter-zee
Kommandant Kommando
Marineoperaties en -training

Sedert haar oprichting na de tweede wereldoorlog is de Zeemacht sterk in West-Vlaanderen verankerd en vervult er een niet te onderschatten rol in alle domeinen van de samenleving. Niet minder dan negentig percent van het Zeemacht-personeel wordt in West-Vlaanderen tewerkgesteld. Deze maritieme gemeenschap en zijn gezinnen hebben een grote invloed op het economisch, sociaal en cultureel leven van de streek en van de steden waar zij gevestigd zijn.

Opdrachten

Voor het land en voor de NAVO is de Zeemacht een onmisbare schakel in het defensieapparaat. België ligt immers aan de meest bevaren zee ter wereld en beschikt bovendien over zeer belangrijke havens : Antwerpen, Gent, Zeebrugge en Oostende. Zij zijn de navelstreng voor de bevoorrading van het land en van een groot deel van West-Europa.

Hun functie als aanvoerhavens is nog belangrijker in oorlogstijd. Indien de legers en de burgerbevolking aan een agressor weerstand kunnen bieden zullen zij nog slechts kunnen rekenen op aanvoer over zee van de omvangrijke levensnoodwendige militaire en burgerlijke behoeften. Voor de NAVO zijn onze havens dus ook van uiterst strategisch belang. Vandaar dat de voornaamste opdracht van de Zeemacht de bescherming van de scheepvaartroutes betreft.

In het kader van het Atlantisch Bondgenootschap betekent dit meer bepaald de deelname aan de verdediging van de koopvaardij in de Oost-Atlantische Oceaan, de Noordzee en het Kanaal, aan de mijnenbestrijding in het Kanaal en de Noordzee en aan de vrijwaring van de vrije toegang tot onze havens en tenslotte de zeevaartse verdediging van onze kust.

Zo was de eerste taak van de in 1946 pas opgerichte Zeemacht de 206 kontaktmijnen, 1.981 invloedsmijnen en de 1.035 Katymijnen vóór onze kust onschadelijk te maken. Deze ontmijningswerken hebben drie jaar in beslag genomen.

De opdrachten in vredetijd zijn een rechtstreeks gevolg van de oorlogsopdracht, namelijk in operationele gereedheid brengen en houden van de middelen en de steeds betere voorbereiding van de bemanningen op hun oorlogstaken.

In vredetijd levert de Zeemacht haar deel aan de permanente strijdkrachten van de NAVO, beter gekend onder de naam van Stanavforchan (Standing Naval Force Channel) en Stanavforlant (Standing Naval Force Atlantic). Dit is de Zeemacht-bijdrage in de NAVO. Het geeft ons de gelegenheid om in de meest gunstige omstandigheden de training van onze eenheden te verzekeren. Verder wordt er nog deelgenomen aan nationale, multinationale en bijzondere NAVO-oefeningen.

Omwille van haar specifieke activiteiten en de aard van haar middelen werd aan de Zeemacht evenwel ook een reeks secundaire opdrachten in vredetijd toegewezen :

Voor het Ministerie van Landbouw : controle van de visserij, hoofdzakelijk in de Belgische visserijzone. Jaarlijks worden 135 dagen visserijwacht uitgevoerd en worden een honderdtal visserij-schepen gecontroleerd.

Voor het Ministerie van Volksgezondheid en Leefmilieu : inzet van middelen voor de monitoring van de kwaliteit van de kustwateren en wetenschappelijke experimenten tot verfijning van het mathematisch model van de Noordzee en het Schelde-estuarium. Jaarlijks worden 250 zeedagen gepresteerd voor dit programma.

In hetzelfde kader wordt bijstand verleend en de behandeling gedaan van duikongevallen in het gespecialiseerd Centrum voor Hyperbare geneeskunde te Oostende. Dit Centrum is zowel voor militairen als voor burgers beschikbaar. Een team specialisten is steeds klaar om op verzoek onmiddellijk tussen te komen. In 1981 werden 14 dekompresie-ongevallen van sportduikers met gunstig verloop behandeld.

Voor het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Leefmilieu : bestrijding van de oliebezoedeling in onze kustwateren en op het Belgisch gedeelte van de Schelde. Twee schepen zijn permanent uitgerust voor onmiddellijke interventie, daarenboven kunnen alle mijnenbestrijdings-eenheden snel uitgerust worden met het nodige materieel. In 1981 werden 21 anti-pollutieopdrachten uitgevoerd, waarbij 3.600 liter detergent verbruikt werden.

Voor het Ministerie van Verkeerswezen : bijdrage in de opleiding van de dekofficieren van de Hogere Zeevaartschool Antwerpen door stages aan boord van Zeemacht-eenheden en melding van de opgemerkte lozing, dumping of verbranding in de kustwateren.

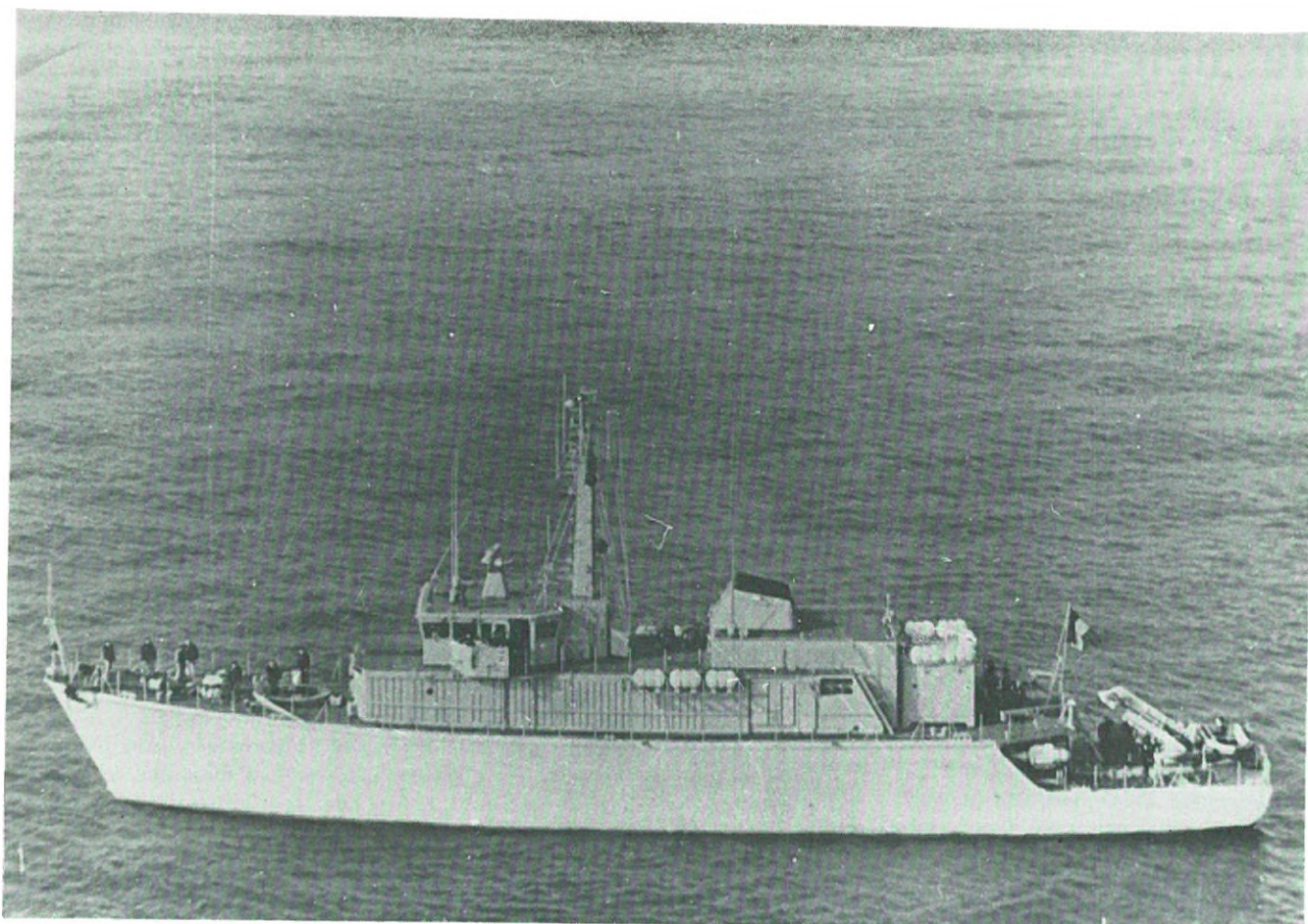
Voor het Ministerie van Justitie : bijstand op zee voor het beteugelen van smokkelpraktijken in de territoriale wateren door hulpverlening aan Rijkswacht, douane en zeevaartpolitie.

Voor het Ministerie van Openbare Werken : onderzoek van wrakken en hindernissen in de vaargeulen en de toegangswegen tot de Belgische wateren en havens. De toegangseul tot de haven van Zeebrugge wordt zo, onder andere, regelmatig onderzocht ter voorbereiding van de baggerwerken.

Bijstand voor andere krijgsmachten : polititionele opdrachten in de artillerie-schietsektor van de Luchtmacht-artillerieschool te Lombardsijde en deelname in de organisatie voor redding op zee in samenwerking met de Luchtmacht.

Ook wordt een gespecialiseerde opleiding in brandbestrijding verstrekt door het Kommando Industrie te Brugge aan schepelingen en personeel van de Regie voor Maritiem Transport (veerboten Oostende-Dover), Koopvaardij, Brandweer en Pool der Zeelieden.

Een Tripartite-mijnenjager

*Foto's Ministerie van Landsverdediging
De Marinebasis Zeebrugge*

Deze lijst van aan de Zeemacht toegewezen taken kan niet afgesloten worden zonder de bijdrage van de duikers-ontmijners van de Zeemacht in het bijzonder te vermelden. Hun hoofdplicht is het schadeloos maken en vernietigen van bommen, mijnen en andere achtergebleven explosieven uit de 1ste en 2de wereldoorlog. Ook bombrieven, bompakketten, bomauto's en de thans gebruikte mijnen en explosieven kunnen behandeld worden.

Jaarlijks worden niet minder dan 500 opdrachten door de duikers-ontmijners uitgevoerd in alle kustgemeenten en ook in de nationale wateren. Dit alles omvat de vernietiging en het onschadelijk maken van gemiddeld ongeveer 40 Ton springtuigen per jaar, waarbij jammer genoeg 7 ontmijners het leven hebben verloren. Dit ongeval gebeurde in 1969 te Oostduinkerke bij het ontploffen van een bom.

Struktuur en middelen

Voor het vervullen van deze opdrachten werden bij de oprichting in 1946 de aangepaste structuur en de nodige middelen ter beschikking gesteld. Ziehier in het kort hoe deze organisatie er thans uitziet.

Vooreerst zijn er een aantal walorganismen. Op de Generale Staf te Brussel is ook de Staf van de Zeemacht vertegenwoordigd. Hieraan zijn drie kommando's ondergeschikt die respectievelijk verantwoordelijk zijn voor de operaties, de opleiding van de manschappen en het beheer en de bevoorrading van het materieel.

Het Kommando Maritieme Operaties en Training (Comopsnav), dat sedert januari 1982 te Zeebrugge gevestigd is, staat in voor de operaties en de training van alle varende eenheden, opdat deze hun taken in oorlogs- en in vreedetijd zouden kunnen uitvoeren.

Aan dit Kommando zijn ondergeschikt: de Marinebasis van Oostende (Navcomost) van waaruit de kustmijnenvegers en hulpschepen opereren, de Marinebasis van Zeebrugge (Navcomzeb) waar de fregatten, de Kommando- en logistieke steunschepen en de hoogzeemijnenvegers/mijnenjagers zijn gemeerd en de Marinebasis Antwerpen Kallo (Navcomant) van waaruit de ondiepwatermijnenvegers en de patrouilleboten opereren.

Deze marinebasissen zijn verantwoordelijk voor de administratie en de logistieke steun van de schepen die er gestationeerd zijn, voor de verdediging van hun basis en voor de veiligheid van de schepen in de haven.

Op hetzelfde niveau als de Navcom's is er nog het 'Flotilje 22' en het Smaldeel 'Squad 181'. Het eerste groepeert alle operationele mijnenbestrijdingsschepen rond een kommando- en logistiek steunschip; het smaldeel 181 groepeert de vier fregatten.

Ook de groep Duikers-Ontmijners 'Navclearmin' is ondergeschikt aan het 'Kommando Maritieme Operaties'. Zij zorgen voor het opruimen van alle springtuigen die in zee of aan wal gevonden worden en eveneens voor de opleiding en training van alle duikers, niet alleen voor de Zeemacht maar tevens voor de andere strijdkrachten.

Het Logistieke Kommando (Comlognav) is verdeeld tussen Oostende en Zeebrugge. Het verzekert de logistieke steun aan het geheel van varende en waleenheden.

Een Kommando Opleiding te Brugge (Cominav) dat de basis- en professionele opleiding verschaft aan al het personeel van de Zeemacht met uitzondering van enkele gespecialiseerde opleidingen. Alle scholen zijn te Brugge

samengebracht met uitzondering van de Nautische School te Zeebrugge. Elk jaar ontvangen daar ongeveer 1.200 dienstplichtigen hun basis- en 150 beroepsmilitairen hun technische opleiding.

Een Zeemachtinstelling met een apart statuut is de Belgisch-Nederlandse Mijnenbestrijdingsschool. Zij verschaft opleiding en training in ieder aspect van de mijnenbestrijding aan officieren en bemanningen hoofdzakelijk van de Belgische en Nederlandse Marines. Regelmatige bezoeken van Duitse, Franse, Engelse, Nederlandse en Belgische mijnenbestrijdingseenheden aan het taktisch oefencentrum van deze school waarborgen een goede uitwisseling van de theorie en de praktijk.

Om in samenwerking met de geallieerde marines de bescherming van de verbindingswegen te verzekeren, beschikt de Zeemacht over vier moderne fregatten.

Wat de mijnenbestrijding betreft beschikt de Zeemacht over een dertigtal minder moderne schepen, daterend uit de jaren vijftig. Deze vloot omvat:

14 ondiepwatermijnenvegers, 4 kunstmijnenvegers, 2 kustmijnenjagers en 7 hoogzeemijnenvegers/jagers.

Hieraan worden twee Kommando- en Logistieke steunschepen (Zinnia en Godetia) met hun helikopters Alouette III toegevoegd. Tenslotte zijn er nog een tiental dienstvaartuigen, een oceanografisch onderzoeksschip, het opleidingsschip Zenobe Gramme, de sleepers, de lichters en een riviervloot van 6 riviersnelboten.

De toekomst

Laat ons, na dit overzicht van de opdrachten, de structuren en de middelen van de Zeemacht even een blik werpen op de investeringsprogramma's van de Zeemacht.

Hier valt de nadruk vooral op drie onderwerpen: het fregatprogramma, de Tripartite mijnenjager en de infrastructuur.

Het fregatprogramma

Het programma E71 fregatten was het eerste grote Belgische marinebouwprogramma dat nu meer dan 10 jaar oud is. In juli 1969 stelde het Ministerieel Komitee voor Sociale en Economische Koördinatie (MCSEC) 10 miljoen BF ter beschikking voor de studie en de ontwikkeling van een nieuwe klasse escorteschepen bestemd om de escorteopdrachten over te nemen van de vooroorlogse schepen van het type 'Algerine', waarvan het laatste in 1969 buiten dienst werd gesteld.

Er werd een origineel Belgisch type schip ontworpen, waarvan de bouw kon toevertrouwd worden aan onze scheepswerven. Dit heeft hen toegelaten nieuwe ervaringen te verwerven in de constructie van gesofistikeerde oorlogsschepen. Bovendien heeft de bouwopdracht de werkgelegenheid van 800 geschoolde arbeiders gewaarborgd gedurende meer dan vier jaar.

Sedert begin '80 zijn deze vier fregatten operationeel. Zij dienen nog te worden uitgerust met een nog aan te schaffen systeem voor verdediging tegen laagvliegende raketten, waarvan de noodzaak in het voorbije Falkland konflikt ten overvloede werd aangetoond en met een automatisch transmissiesysteem voor taktische gegevens.

De Tripartite-mijnenjagers

Het tweede en jongste marinebouwprogramma betreft de bouw van de 'Tripartite-Mijnenjager'.

In mei 1975 tekenden de Ministers van Landsverdediging van België, Nederland en Frankrijk een internationaal samenwerkingsakkoord betreffende de ontwikkeling, de bouw en de logistieke steun van een nieuw type mijnenjager.

Dit programma doet beroep op de inbreng en deelname van de scheepswerven en de industrieën uit de drie landen en moet leiden tot de bouw van veertig identieke schepen: 15 voor Frankrijk, 15 voor Nederland en 10 voor België.

Het bijzondere aan dit bouwprogramma is het feit dat ieder land zijn eigen schepen bouwt in zijn eigen scheepswerven, maar dat de produktie van de te installeren uitrustingen verdeeld wordt onder de drie partners. Zo levert Frankrijk o.a. de sonar, Nederland de hoofdvoortstuwung en België de secundaire voortstuwung.

Onze twee partners hebben reeds enkele jaren geleden de bouw van hun serie aangevat. In België werd het kontrakt voor de bouw van 10 Mijnenjagers met de Tijdelijke Vereniging Mercantile-Beliard in februari 1981 ondertekend. Deze bouwopdracht voorziet het lamineren van de rompen in Oostende in een nieuw te bouwen infrastructuur en de inbouw van de materiëlen en de afwerking op de bestaande scheepswerf van Rupelmonde.

De nieuwe werf is thans in opbouw langs het kanaal Oostende-Brugge ter hoogte van de zwaaihoek te Passendale. Dit omvat de bouw van een konstruktieloods voor de rompen, een konstruktieloods voor de dekken en schotten, een blok met magazijnen en werkplaatsen en een administratief gebouw.

De eerste Belgische Tripartite-mijnenjager zal in 1985 in dienst worden genomen. Met tussenpozen van zes maand zullen dan de overige volgen.

Dit kontrakt kaderde volledig in het herstrukturingsplan dat door het Ministerie van Economische Zaken werd opgezet ten behoeve van de scheepsbouwindustrie.

Hiermee werd de rekonversie mogelijk gemaakt van de Scheepswerven Beliard te Oostende in de vooruitstrevende technologie in konstruktie in glasvezelversterkt polyester van schepen van 500 Ton. Deze bestelling waarborgt ongeveer 400 arbeidsplaatsen gedurende ten minste zeven jaar voor de twee betrokken havengebieden zonder rekening te houden met de vooruitzichten op nieuwe afzetmogelijkheden en de verlenging van het programma ingevolge nieuwe buitenlandse bestellingen. Voor West-Vlaanderen vertegenwoordigt het lamineren van tien scheepsrompen over een periode van zeven jaar een totaal van 1.800.000 arbeidsuren.

De infrastructuur te Zeebrugge

Een ander belangrijk investeringsprogramma is de bouw van de infrastructuur te Zeebrugge.

In Zeebrugge is sedert 1969 een nieuwe marinebasis in opbouw. In deze nieuwe basis wil de Zeemacht op lange termijn gedeeltelijk haar basissen van Oostende en Antwerpen centraliseren. Ook wil zij er een deel van de logistieke steun en de bevoorrading van de vloot in onderbrengen.

De inplanting van een marinebasis te Zeebrugge wordt in de eerste plaats gerechtvaardigd op grond van operationele overwegingen zoals de rechtstreekse toegang tot de zee die voor onze vlooteenheden 24 uur op 24 verzekerd dient te zijn en de onmiddellijke nabijheid van het werkterrein van onze mijnenbestrijdingseenheden namelijk de aanlooproutes der vier belangrijkste havens: Antwerpen, Gent, Zeebrugge en Oostende. Maar ook om redenen van beheerstechnische en financiële aard was de inplanting te Zeebrugge interessant omdat de ligging, de waterdiepte en de beschikbare oppervlakte toelaten de middelen van de Zeemacht in de nieuwe marinebasis te concentreren, wat schaalvoordelen en besparingen op de functioneringskosten oplevert.

Bovendien kadert de inplanting van het marinecomplex perfect in de havenzone van Zeebrugge. Alle uitbaters der haveninstallaties onderhouden uitstekende relaties met de Zeemacht. Zij zijn zich bewust van de vitale rol die de Zeemacht in krisistijd zou spelen bij de vrijwaring van de toegangseulen tot Zeebrugge. Naast de betekenis van haar oorlogstaak draagt de Zeemacht in niet-geringe mate bij tot de ontwikkeling van deze haven. Zoals reeds eerder aangehaald voert zij immers onderzoek uit naar wrakken en hindernissen in de vaargeulen en zorgt zij voor de vernietiging ervan. Bij het neutraliseren van allerhande explosieven die bij baggerwerken worden ontdekt treden de marineduikers op zeer efficiënte wijze op, waardoor de werkonderbrekingen tot een minimum worden beperkt. Voorts worden marinesleepboten, die zijn uitgerust met krachtige brandbestrijdingsmiddelen, ter beschikking gehouden van de havenautoriteiten om te worden ingezet bij brand of pollutie. En tenslotte moet er nog op gewezen worden dat in geval van een ramp een zeer goed uitgeruste infirmerie in de marinebasis ter beschikking staat. Bovendien kunnen in dergelijke omstandigheden ook onmiddellijk een aantal ambulantiemotoren en helikopters voor evacuatie van slachtoffers worden ter beschikking gesteld.

Op een terrein met een totale oppervlakte van 32 hectaren, grotendeels op de zee teruggewonnen, werd de ontwikkeling van de nieuwe marinebasis aangevat in 1969.

Momenteel zijn reeds een aantal administratieve gebouwen: keuken, infirmerie, logementsgebouwen, opslagruimten en herstellloodsen in volle bedrijf, terwijl andere nog worden afgewerkt. Het tijdok van 420 m op 150 m en met een diepte van 7,5 m is sinds meerdere jaren in gebruik en werd voorzien van een hellend kaai-vlak dat de selle en gelijktijdige behandeling van 6 ro-ro-schepen toelaat. Dit is van bijzondere betekenis bij de aanvoer en de doorstroming van Britse en Amerikaanse NAVO-versterkingen bestemd voor het Centraal Europees Theater en dat vanuit Zeebrugge uitstekend langs spoor- en snelwegenverbindingen kan bereikt worden.

Het is vermeldenswaard dat de Zeemacht, bewust van de ecologische problemen, midden een industriegebied, op haar nieuwe basis een eigen waterzuiveringsstation heeft gebouwd.

In de tweede fase wordt voorzien in de bouw van een tweede tijdok voor de mijnenbestrijdingsschepen en een scheepslift met een capaciteit tot 1.000 T en de daarbij behorende werkplaatsen voor herstellingen.

De totnuofte gedane investeringen voor de bouw van de Marinebasis van Zeebrugge bedragen 1 miljard 500 miljoen fr. hoofdzakelijk aanbesteed aan bouwondernemingen uit West-Vlaanderen.

De voltooiing van de infrastructuur te Zeebrugge is voorzien in het decennium 90.

Ekonomische aspecten

Thans zijn er 1.700 militairen werkzaam in het kompleks van de nieuwe Marinebasis. De geleidelijke inplanting van de Zeemacht in Zeebrugge schept ook sociale problemen voor het personeel hoofdzakelijk in het Oostendse gevestigd, en waarvan nu de werkplaats Zeebrugge wordt. Inderdaad zijn de woongelegenheden in Zeebrugge zeer beperkt, terwijl ook de pendelfaciliteiten inzake openbaar vervoer niet volledig volstaan.

De economische weerslag van de activiteiten en bestedingen van de Zeemacht voor het realiseren van de hierboven vermelde opdrachten is in te delen in drie duidelijk afgebakende domeinen, namelijk: de personeels-uitgaven, de gewone werkingsprogramma's en de investeringsuitgaven.

De personeelskosten van de Zeemacht belopen ongeveer de helft van haar totale begroting. Ongeveer 4.500 mensen worden er permanent tewerkgesteld. Regionaal gezien is de verdeling van het beroepspersoneel ongeveer als volgt: 1.400 in Oostende, 1.700 in Zeebrugge, 880 in Brugge, 300 in Antwerpen en 200 in Brussel. Hieraan moeten nog toegevoegd worden een 200-tal burgerwerknemers die onder een bijzonder statuut werden aangeworven, waarvan slechts een vijftiental in Antwerpen/Kallo en de rest in Oostende en Zeebrugge. Dit betekent dat bijna 90 % van het personeelsbestand in West-Vlaanderen wordt tewerkgesteld, woont, leeft, kortom deelneemt aan het economisch leven van de regio.

De jaarlijks uitgekeerde lonen, wedden en toelagen aan het personeel ten belope van ongeveer 2,5 miljard fr. (1981) geven aanleiding tot een substantiële bijdrage tot het economisch leven.

Het verwijt dat de Zeemacht of, in het algemeen, de Krijgsmacht arbeidskrachten onttrekt aan de direct-productieve sectoren van de economie is maar een halve waarheid, omdat de tegenprestatie bestaat uit een weliswaar onmeetbare, maar toch reële beveiligingsverzekering.

Verder draagt de Zeemacht in aanzienlijke mate bij tot het verhogen van het intellectueel potentieel. Om dit te illustreren kan worden volstaan met het vermelden van de algemene vorming die in de Groepering Opleiding wordt verstrekt aan de jonge beroepsmilitairen op het niveau A3 en A2 en de veelvuldige gespecialiseerde opleidingen en permanente vorming nodig opdat het personeel de zeer snelle evolutie in de vredestechnologie zou blijven beheersen.

Voor wat betreft de gewone werkingsprogramma's: onderhoudsherstellingen, vaarprogramma's visserijwacht, ontmijningsdienst, vorming van personeel, enz... die 20 % (een miljard fr.) van de totale jaarlijkse Zeemacht-bestedingen uitmaken, vloeit ongetwijfeld een groot gedeelte terug naar de burgersektor van de streek.

Hetzelfde geldt voor de z.n. 'grote programma's': hoofdzakelijk het scheepsbouwprogramma mijnenjagers en de infrastructuurwerken te Zeebrugge.

Deze investeringen zijn weliswaar gespreid over verscheidene jaren. Toch slopen zij jaarlijks 30 % (tot 1,5 miljard fr.) van het budget van de Zeemacht op, waarvan de globaliteit terug naar de nationale economie

vloeit. Uit welk oogpunt wij het ook bekijken, steeds weer stellen wij klaarblijkelijke invloeden vast van de Zeemacht-uitgaven op de Westvlaamse economie.

Ondanks het feit dat de Zeemachtuitgaven slechts 5 % van de defensiebegroting uitmaken, hebben wij gezien dat de Zeemacht in haar bedrijvigheid gekenmerkt wordt door een grote variëteit van opdrachten die van groot belang zijn voor de gemeenschap en waarvan de uitvoering gekenmerkt wordt door een grote drang naar kwaliteit en rendement.

Eens te meer is de gegrondheid van de wapenleuze van de Zeemacht 'Non multa sed multum' bewezen.

HERAS

AFSLUITINGEN

voor sportvelden, die regen-, zon-, hitte- en vorstbestendig zijn.

Vrij van alle onderhoud.
Standaardhoogten : 1 m, 1,50 m, 2 m en 2,50 m.

NV HERAS HEKWERK SA

Jacobsveldweg 14   2220 Wommelgem
Telefoon (031) 53.90.80

Telefoon 03 / 353.90.80